

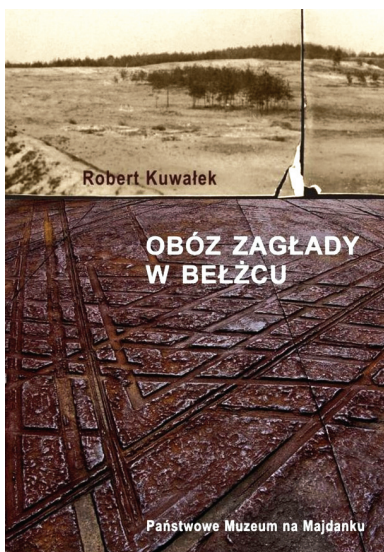
Vzpomínka na Roberta Kuwałka

V letošním roce si připomínáme řadu významných výročí spojených s druhou světovou válkou. Dokládají, že její dědictví je živé i dnes. A to nejen díky posledním žijícím pamětníkům. Namátkou připomeňme 75. výročí jejího zahájení, 70. výročí velkých protinacistických povstání v Paříži, na Slovensku a ve Varšavě, spojeneckého vylodění v Normandii, největší masové vraždy československých občanů v Osvětimi-Březince, masových deportací maďarských Židů do tohoto vyhlazovacího tábora, útěk Rudolfa Vrby a Alfreda Wetzlera z něj či povstání příslušníků židovského Sonderkommanda, obsluhujících plynové komory a krematoria v Osvětimi-Březince.

Letošní rok přinesl i smutné zprávy související s pamětí války. Jednou z nich bylo oznámení o náhlém úmrtí polského historika, lublinského rodáka a vědeckého pracovníka Státního muzea v Majdanku, teprve osmačtyřicetiletého Roberta Kuwałka na počátku června tohoto roku ve Lvově.

Po absolutoriu historie na Katolické univerzitě v Lublinu pracoval Robert Kuwałek ve Státním archivu v Lublinu, poté jako učitel na soukromé střední škole a od roku 1999 byl vědeckým pracovníkem Státního muzea v Majdanku. Jeho odborný zájem se soustředil na židovskou historii a kulturu a speciálně na historii Židů v Polsku, zejména v oblasti Lublinu a Lvova, za druhé světové války.

Na pole historiografického výzkumu osudu židovského obyvatelstva lublinské oblasti za německé okupace vstoupil v 90. letech minulého století dobře připraven. Své znalosti prokázal v roce 1990 v magisterské práci *Organizace všeobecných sionistů v Lublinu v letech 1926–1939* (*Organizacja Ogólnych Syjonistów w Lublinie w latach 1926–1939*) a později v práci doktorské *Židovská náboženská obec v Lublinu v letech 1821–1914: fungování samosprávných náboženských a národnostních institucí* (*Żydowska Gmina Wyznaniowa w Lublinie w latach 1821–1914: funkcjonowanie instytucji samorządu religijnego*

Robert Kuwałek a obálka jeho knihy o historii vyhlazovacího tábora Belzec

Foto: archiv autora

i narodowościowego, 1999). Postupně se vypracoval na jednoho z předních polských a světových odborníků na dějiny holocaustu v jihovýchodním Polsku a na západní Ukrajině a historii Akce Reinhard. Akce, jejímž centrem se stala kromě vyhlazovacího tábora

v Treblince oblast Lublinu s neblaze proslulými tábory Belzec a Sobibor a během níž bylo v letech 1942–1943 zavražděno více než 1 750 000 polských a evropských Židů.

Výsledky svého studia, které bylo oceněno několika vyznamenáními, uplatnil v řadě odborných textů a edic. V roli poučeného průvodce neúnavně a neopakovatelně seznamoval polské i zahraniční návštěvníky Lublinu a jeho okolí s místní židovskou historií.

Na počátku 21. století patřil k těm, kteří se výrazně zasloužili o vybudování památníku a muzea v Belzecu. Ten také v letech 2004–2009 vedl. Autorům památníku půl milionu židovských obětí z Polska a dalších zemí, mezi nimi i z Čech, Moravy a Slovenska, zavražděných zde od března do prosince 1942, se podařilo proměnit místo nepředstavitelného utrpení v působivý památník zabírající celé území původního tábora v podobě symbolického hromadného hrobu, jehož součástí jsou původní masové hroby. Muzejní expozice nejobsáhleji přibližuje historii nejméně známého tábora Akce Reinhard. Jeho branou sice prošly statisíce Židů z Polska a dalších zemí, ale přežili jen tři. Nebýt procesu s nacistickými dozorcí z tohoto tábora v Mnichově v roce 1962, nebylo by k dispozici ani více dokladů k dějinám jednoho z nejhorších míst lidské historie. O to obdivuhodnější je práce Roberta Kuwałka, jenž dokázal z mála spoluvybudovat nejen tamní muzeum, ale současně publikovat i první obsáhlou vědeckou monografii o historii tohoto tábora (*Vyhlažovací tábor v Belzecu*, v originále *Obóz zagłady w Belżcu*. Państwowe Muzeum na Majdanku, Lublin 2010. V roce 2013 vyšla i v němčině a francouzštině). Osud mu bohužel nedopřál pokračovat v práci na monografii o vyhlazovacím táboře v Sobiboru a zapojit se do přípravy tamního muzea. Předčasné úmrtí mu nedovolilo dokončit ani rozhovor pro revue *Paměť a dějiny* o polské historiografii druhé světové války a jeho studiu dějin holocaustu.

Pavel Zeman